

Notat

Pendlingsmønster for 3K-kommunene

Foreløpig 24.11.09

Innledning

Utgangspunktet for dette notatet er i første rekke å få et bilde av i hvilke grad de tre kommunene i 3K er knyttet til hverandre gjennom arbeidspendling. Pendlingsmønsteret for en kommune sier en del om hvordan kommunens innbyggere orienterer seg i forhold til egen kommune og omliggende region. Det kan også gi et bilde av i hvilken grad det er et naturlig tyngdepunkt for et område, f. eks. gjennom et entydig mønster av pendling inn mot ett sted.

Det er flere forhold som kan forklarer hvorfor det skjer en yrkespendling:

- Underskudd på arbeidsplasser i bostedskommunen, totalt eller innenfor gitte yrkeskategorier
- Det frie valg av arbeidsplass. Selv om det finnes aktuelle arbeidsplasser innenfor egen bostedskommune velges det en arbeidsplass utenfor kommunen
- Valg av bosted for et par med felles husholdning tilfredsstiller nødvendigvis ikke begge parters nærhet til arbeidsplass
- Det er enklere å skifte arbeidsplass enn bolig, spesielt for barnefamilier

I tillegg til de kreftene som utløser pendling vil bildet av arbeidspendling være preget av

- Avstanden fra bostedet
- Hvor de store konsentrasjonene av arbeidsplasser er lokalisert

Som notatet vil avdekke, er det likevel flere faktorer som kan spille inn.

Tallmaterialet i notatet er hentet fra SSB's sysselsettings- og pendlerstatistikk 2008, som bygger på registerdata. I hovedsak vil dette si en kobling av AA-registeret (arbeidstaker/arbeidsgiver) og folkeregisteret. Pendlerstatistikk fra folketellingene vil være sikrere, siden registerdata her er satt opp mot spørreskjema. Siste folketelling er snart 10 år gammel, slik at pendlerdataene fra 2008 er mer oppdaterte, selv om de kan inneholde noen flere feil. For dette notatet søker vi det overordnede bildet, slik at enkelte feil som måtte forekomme ikke er kritiske for konklusjonen.

Notatet konsentrerer seg om sysselsatte som er bosatt i 3K-kommunene. Det er tatt et skjønnsmessig utvalg av aktuelle kommuner som er relevante for å se på hvilke av disse arbeidspendlingen går til. Det omfatter alle kommunene i Vestfold, samt nabokommuner til 3K utenfor Vestfold, Drammen og Kongsberg. I tillegg er Oslo tatt med og Skien.

Siden tallmaterialet omfatter sysselsatte gir dette et bedre bilde av pendlingen enn om det var begrenset til arbeidstagere. Dette først og fremst fordi enkeltmannsforetak kommer med, herunder en rekke sysselsatte i primærnæringene.

Konsentrasjonen av arbeidsplasser i 3K

Holmestrand kommune er den største sysselsettingskommunen av de tre. Riktignok har Re kommune flere foretak, men det omfatter i stor grad enkeltmanns- og andre små foretak, slik tabellen nedenfor viser

Antall foretak 2007 ut fra antall sysselsatte

	Holmestrand	Hof	Re	Sum
Alle foretak	746	291	1000	2037
0 sysselsatte	207	81	284	572
1-4 sysselsatte	440	183	617	1240
5-9 sysselsatte	52	14	59	125
10-19 sysselsatte	29	11	26	66
20-49 sysselsatte	14	1	9	24
50-99 sysselsatte	3	1	5	9
100-249 sysselsatte	1	0	0	1
250 sysselsatte og over	0	0	0	0
Fordeling antall foretak, %	36,62 %	14,29 %	49,09 %	100,00 %

Ser vi på antall sysselsatte med arbeidssted i de tre kommunene, finner vi at Re kommune har ca. $\frac{3}{4}$ av antall sysselsatte i forhold til Holmestrand. Hydros virksomhet i Holmestrand er en av faktorene her. Metallvirksomhet alene står for ca. 550 sysselsatte i Holmestrand.. Tabellen nedenfor viser de samlede tallene for sysselsatte med arbeidssted innenfor hver av de tre kommunene pr. 4. kvartal 2007 og det gjennomsnittlige antallet sysselsatte pr. foretak.

Sysselsatte pr. 4. kvartal 2007	Holmestrand	Hof	Re
Antall sysselsatte	4122	957	2888
Antall foretak	746	291	1000
Sysselsatte pr foretak, gjennomsnitt	5,53	3,29	2,89

Siden små foretak, enkeltmannsforetak i særdeleshet, ofte er etablert nær der eieren bor, vil effekten av innpendling til en kommune være størst i en kommune som har foretak med mange ansatte. Her skiller Holmestrand seg ut både ved å ha mange arbeidsplasser, og som gjennomsnittlig er større enn i de to andre kommunene. Dette er grunnlaget for den større innpendlingen til Holmestrand.

Egendekning

Kommunene har også noe ulik egendekning av arbeidsplasser. Egendekning her definert som forholdet mellom antallet sysselsatte med bosted i en kommune og sysselsatte med arbeidssted i samme kommune. I og med at det alltid er en viss krysspendling mellom kommuner vil pendlingen kunne være en god del større enn forholdstallet for egendekning skulle tilsi. Tabellen på neste side viser antallet sysselsatte bosatt i kommunene og sysselsatte som er bosatt i kommunene pr. 4. kvartal 2008 og beregnet egendekning. Et interessant fenomen er at både Holmestrand og Re kommuner har en høyere egendekning for kvinner enn for menn, mens det er mer jevnt for Hof kommune.

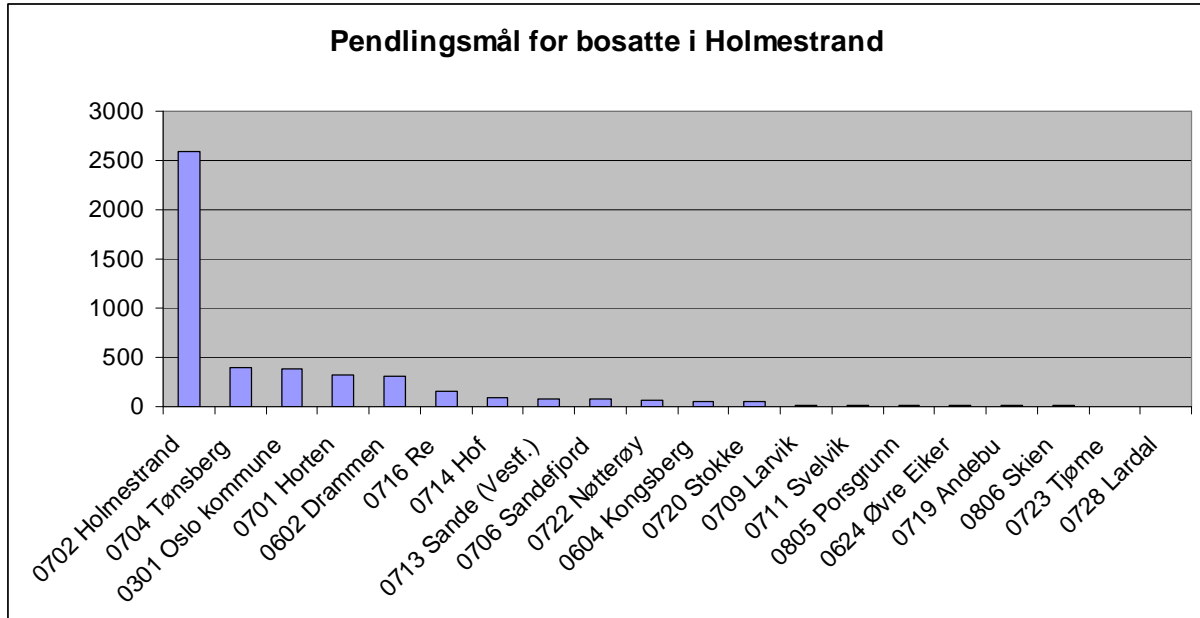
2008		Sysselsatte personer bosatt i kommunen	Sysselsatte personer med arbeidssted i kommunen	Egendekning
0702 Holmestrand	Menn	2628	2127	80,94 %
	Kvinner	2387	2062	86,38 %
	SUM	5015	4189	83,53 %
0714 Hof	Menn	812	487	59,98 %
	Kvinner	745	436	58,52 %
	SUM	1557	923	59,28 %
0716 Re	Menn	2474	1491	60,27 %
	Kvinner	2154	1429	66,34 %
	SUM	4628	2920	63,09 %
3K	Menn	5914	4105	69,41 %
	Kvinner	5286	3927	74,29 %
	SUM	11200	8032	71,71 %

Holmestrand kommune

Holmestrand har høyere egendekning av arbeidsplasser enn de to andre kommunene i 3K. Egendekningen er likevel lavere enn det som kan foreventes av en bykommune. Spesielt for Holmestrand er pendlingen nordover, til Drammen og Oslo. Tabellen nedenfor viser sysselsatte med bosted i Holmestrand og antallet pr. 4. kvartal 2008 med arbeidssted i utvalgte kommuner:

0702 Holmestrand	2590
0704 Tønsberg	397
0301 Oslo kommune	391
0701 Horten	318
0602 Drammen	313
0716 Re	155
0714 Hof	92
0713 Sande (Vestf.)	78
0706 Sandefjord	72
0722 Nøtterøy	59
0604 Kongsberg	47
0720 Stokke	46
0709 Larvik	19
0711 Svelvik	15
0805 Porsgrunn	11
0624 Øvre Eiker	10
0719 Andebu	9
0806 Skien	7
0723 Tjøme	5
0728 Lardal	2

De sysselsatte som bor i Holmestrand kommune er i stor grad også sysselsatt innenfor egen kommune. Tønsberg og Oslo er de viktigste kommunene for utpendling, med tilnærmet samme pendlertall. Dernest kommer Drammen og Horten, også med tilnærmet samme pendlertall. Først deretter finner vi Re og Hof, med et pendlertall som er en del lavere. Grafisk kan vi fremstille dette slik:

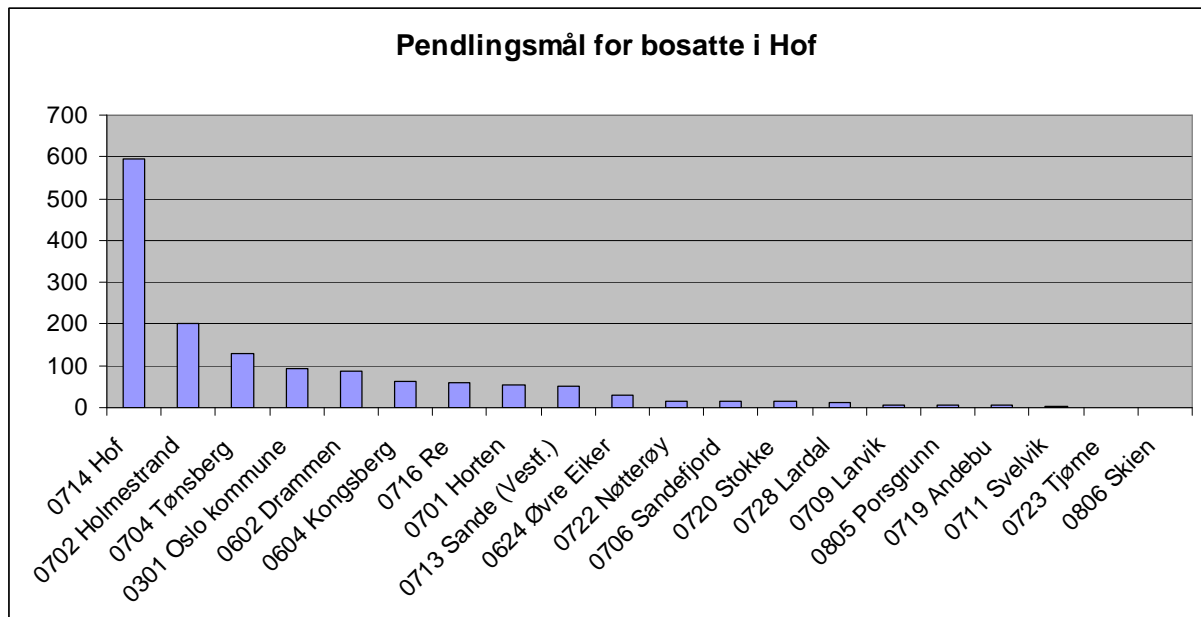
Pendlingen mot Oslo kan til en viss grad forklares med at det både i Holmestrand og resten av 3K er underskudd av arbeidsplasser for yrker med høyere utdanning, samt jernbaneforbindelsen.

Hof kommune

Med lavere egendekning enn Holmestrand og uten tettsteder av noen størrelse, er det naturlig at Hof har en del utpendling. At kommuner som Oslo, Drammen og Kongsberg er viktigere for utpendlingen fra Hof enn Re er overraskende. Samtidig er det viktig å legge merke til at Holmestrand er den viktigste pendlingskommunen for Hof. Tabellen nedenfor viser sysselsatte med bosted i Hof og antallet pr. 4. kvartal 2008 med arbeidssted i utvalgte kommuner:

0714 Hof	594
0702 Holmestrand	202
0704 Tønsberg	129
0301 Oslo kommune	92
0602 Drammen	88
0604 Kongsberg	63
0716 Re	59
0701 Horten	54
0713 Sande (Vestf.)	50
0624 Øvre Eiker	30
0722 Nøtterøy	16
0706 Sandefjord	15
0720 Stokke	14
0728 Lardal	11
0709 Larvik	7
0805 Porsgrunn	7
0719 Andebu	6
0711 Svelvik	4
0723 Tjøme	1
0806 Skien	1

Grafisk fremstilt ser dette slik ut:

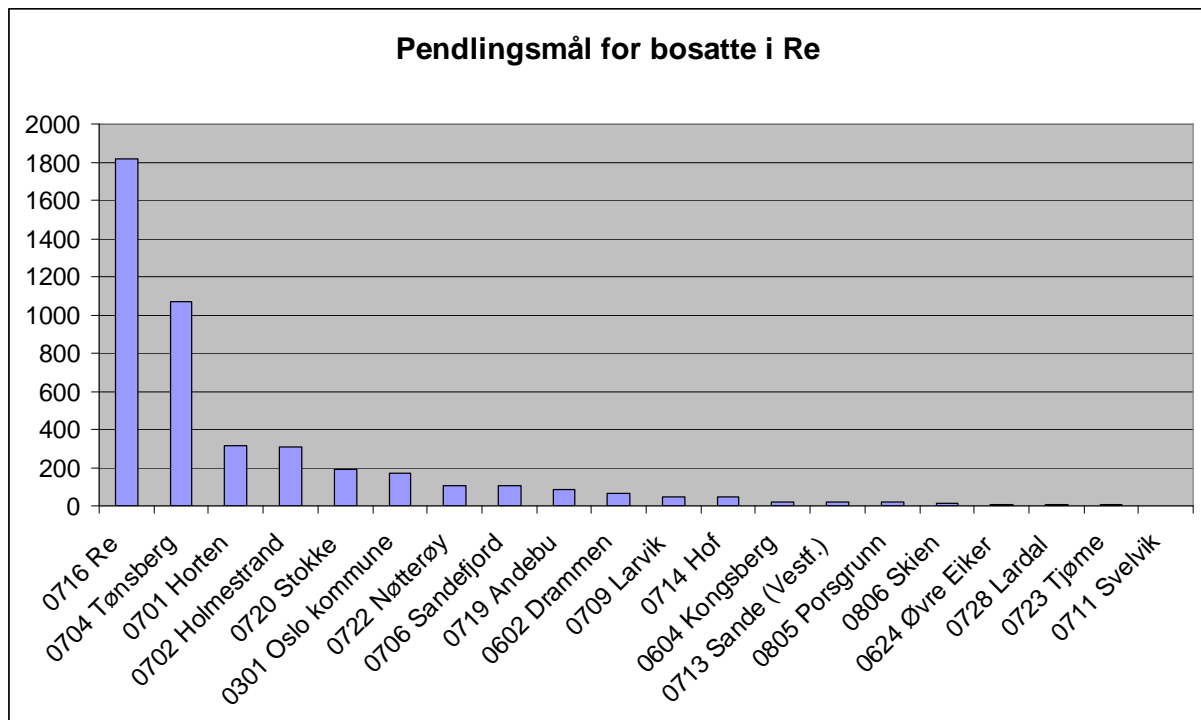

Re kommune

Noe av det særegne for Re, sett i forhold til de to andre kommunene, er at Tønsberg er så dominerende for utpendlingen. Deretter følger Horten og Holmestrand, med tilnærmet samme antallet pendlere. Pendlingen i Re er i stor grad rettet mot søndre og midtre del av fylket, med forholdsvis mange pendlere til Stokke, Nøtterøy og Sandefjord. Det er imidlertid også mange fra Re som pendler til Oslo. Tabellen nedenfor viser sysselsatte med bosted i Re og antallet pr. 4. kvartal 2008 med arbeidssted i utvalgte kommuner:

0716 Re	1816
0704 Tønsberg	1069
0701 Horten	315
0702 Holmestrand	309
0720 Stokke	191
0301 Oslo kommune	173
0722 Nøtterøy	107
0706 Sandefjord	103
0719 Andebu	83
0602 Drammen	65
0709 Larvik	45
0714 Hof	43
0604 Kongsberg	21
0713 Sande (Vestf.)	19
0805 Porsgrunn	17
0806 Skien	15
0624 Øvre Eiker	6
0728 Lardal	6
0723 Tjøme	5
0711 Svelvik	3

Grafisk fremstilt ser dette slik ut:

3K samlet

Ser vi på fordelingen av sysselsatte innenfor de tre kommunene finner vi at det er ulik dekning av arbeidsplasser innenfor ulike grupper av yrker:

		1 Lederyrker	2 Aka-demiske yrker	3 Høyskole-yrker	4 Kontoryrker	5 Salgs- og serviceyrker	6 Bønder, fiskere mv.	7 Håndverkere	8 Operatører, sjåførere mv.	9 Andre yrker
Holme- strand	Arb-komm	7,47	7,28	16,64	6,18	30,22	2,24	9,52	15,04	5,42
	Bokomm	6,92	9,17	19,23	6,98	28,00	1,97	11,37	11,05	5,31
	Differanse	0,55	-1,89	-2,59	-0,80	2,22	0,27	-1,84	3,99	0,11
717 Hof	Arb-komm	6,18	4,55	15,49	3,90	31,42	5,20	16,25	11,38	5,53
	Bokomm	6,36	8,09	17,53	6,23	27,30	3,73	13,87	11,82	5,07
	Differanse	-0,18	-3,54	-2,04	-2,33	4,12	1,48	2,38	-0,44	0,45
719 Re	Arb-komm	7,40	6,68	17,50	3,94	27,16	8,63	14,55	8,25	5,92
	Bokomm	6,44	7,52	17,50	7,28	26,06	5,94	14,17	9,53	5,55
	Differanse	0,96	-0,84	0,00	-3,34	1,10	2,69	0,38	-1,28	0,37

Alle tall i prosent av alle sysselsatte med henholdsvis bosted eller arbeidssted i kommunen, 4. kvartal 2008. Negative tall viser at det er færre sysselsatte innenfor kommunen enn de som er bosatt der innenfor samme kategori.

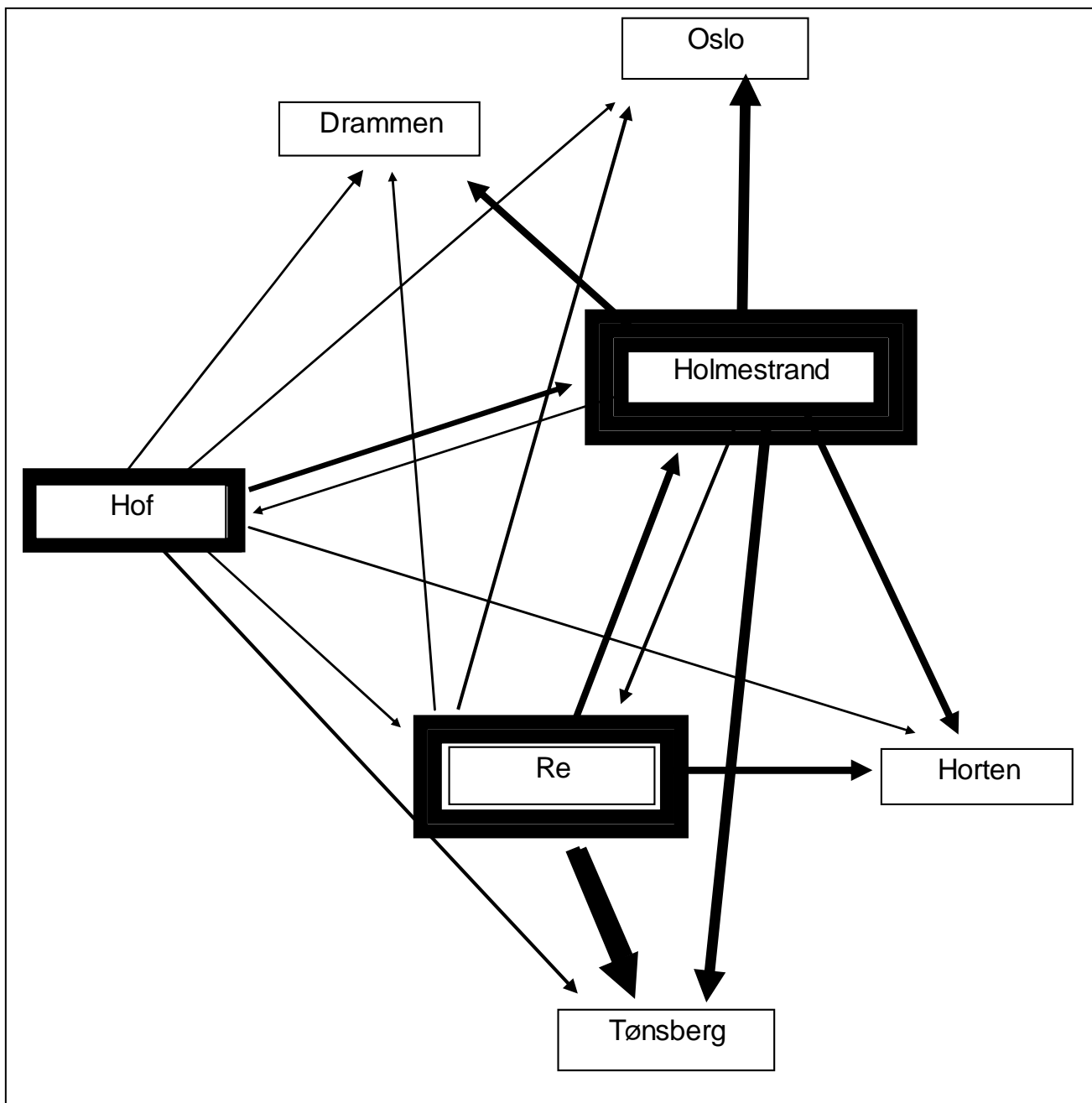
Tallene tyder på at alle kommunene i 3K har et underskudd av arbeidsplasser for dem med høyere utdanning. Innen disse to yrkesgruppene er det derfor en del som må søke arbeid utenfor kommunen og utenfor 3K. Vi ser også at alle kommunene har overskudd av arbeidsplasser innen salgs- og serviceyrker. Det forutsetter innpendling utenfra 3K. For andre yrker kan bildet være mer sammensatt. Når det gjelder operatører, sjåførere mv. har Holmestrand et overskudd av arbeidsplasser, mens de to andre kommunene har et underskudd. Når det gjelder håndverkere er bildet stikk motsatt.

Ser vi på kommunene i 3K samlet, også med et blikk mot de største kommunene for utpendling utenfor 3K, finner vi at arbeidspendlingen mellom 3K-kommunene er begrenset. For både Re og Hof er det en pendling til Holmestrand som er godt synlig, og for Hof den viktigste. Pendling fra Holmestrand til Re og Hof er imidlertid vesentlig mindre. Likeledes er pendlingen mellom Hof og Re liten. Tabellen på neste side viser omfanget av pendling fra 3K til de viktigste arbeidskommunene 4. kvartal 2008.

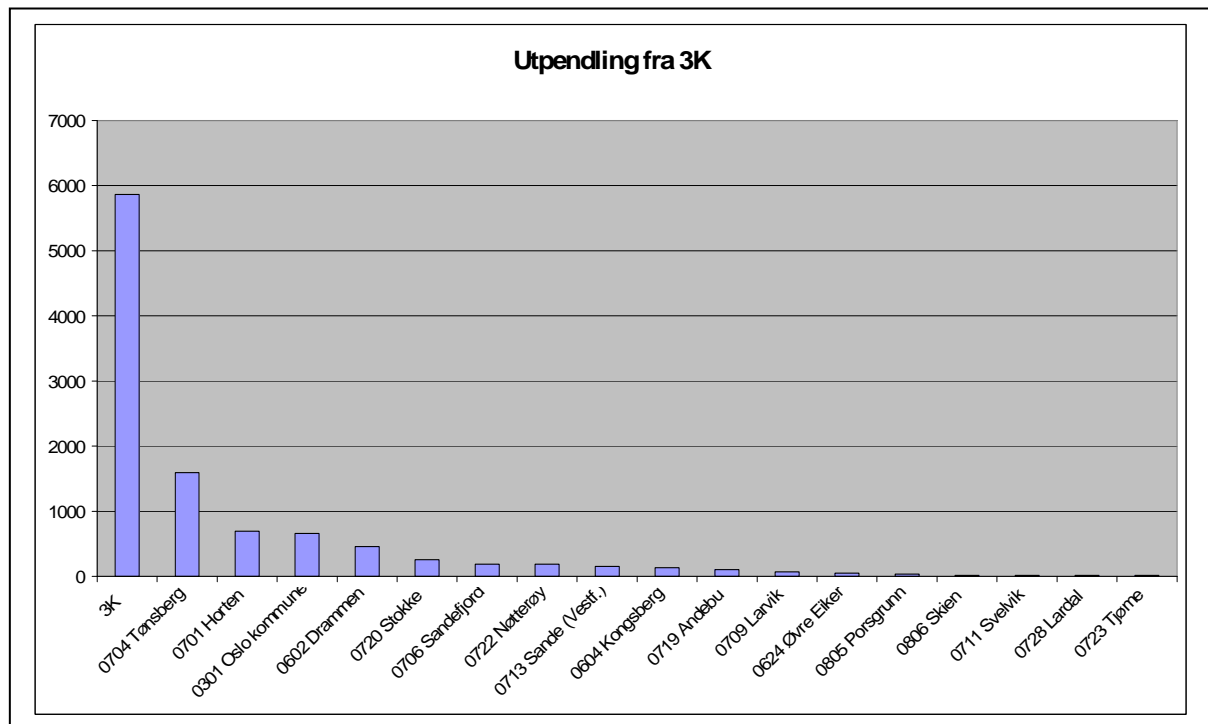
Bostedskommune

	Holmestrand	Hof	Re
0602 Drammen	313	88	65
0701 Horten	318	54	315
0702 Holmestrand	2590	202	309
0704 Tønsberg	397	129	1069
0714 Hof	92	594	43
0716 Re	155	59	1816
0301 Oslo kommune	391	92	173

Nedenfor er pendlingstallene i tabellen illustrert som piler med ulik tykkelse mellom kommunene. Navnene på kommunene i 3K har også ulik tykkelse på innrammingen, som viser det forholdsvise antallet som er sysselsatt innenfor egen kommune.

Dersom vi ser utpendlingen fra 3K samlet, får vi et bilde av et område med høy egendekning av arbeidsplasser, der det hovedsakelig er Tønsberg som er et noe synlig utpendlingsmål, der Oslo og Horten fremstår med ganske beskjedent utpendlingstall, jfr. nedenforstående grafiske fremstilling.

Drøfting og konklusjon

Pendlingsvilligheten vil variere mellom yrker. Innenfor bygg og anlegg er det tradisjon for en viss grad av pendling. De som har høyere utdanning vil også ofte velge å pendle dersom det gir mulighet til utfordrende arbeid. Generelt vil pendlingsvilligheten innenfor yrker med lave utdanningskrav være liten. Så lenge det er tilgang på arbeid på hjemstedet vil det bli prioritert. Med de forholdsvis korte avstandene det er fra 3K-kommunene til arbeidsplasskonsentrasjoner som Tønsberg, Horten og Drammen, vil imidlertid arbeidsplasser utenfor 3K være attraktive for de fleste yrkeskategorier. Noen vil sannsynligvis heller ikke oppfatte arbeidsveien som pendling.

Underskuddet på arbeidsplasser i forhold til sysselsatte i befolkningen gjør at en del må pendle ut fra 3K-kommunene. 3K-kommunene er likevel ikke typiske "sovekommuner". Egendekningen av arbeidsplasser er høy i alle de tre kommunene.

Pendlingsdata gir ingen entydig indikasjon på at det innen 3K er ett naturlig tyngdepunkt. For Hof kommune er Holmestrand den viktigste pendlingskommunen, mens Re og Holmestrand har pendlingsstrømmer mot andre kommuner i større grad enn mot hverandre. Siden nærhet til arbeidsplass er en viktig faktor for pendling, er det naturlig at Re, med en stor del av befolkningen syd og midt i kommunen, har en synlig pendlingsstrøm mot Tønsberg. Likeledes er det naturlig at Holmestrand også har pendlingsstrømmer nordover. Uansett har

3K samlet et underskudd på arbeidsplasser generelt, og spesielt for dem som har høyere utdanning.

Med utgangspunkt i pendlingsstrømmene fremstår Holmestrand som naturlig sentrum for kommunen selv og for Hof. Innbyggerne i Re forholder seg i større grad til flere sentra, der Tønsberg dominerer sammen med kommunens egne sentra, men der også Horten og Holmestrand er med.

Sett i forhold til pendlingsstrømmer vil Holmestrand samlet sett være det sentrum som innen 3K i størst grad har en tilknytning til alle tre kommuner. Sentrumsstrukturer og pendlingsstrømmer for 3K indikerer imidlertid at det vil ha stor betydning å kunne ha publikumsrettede tilbud (basistjenester) innenfor hver av kommunene.